

KUNSTEN SOM SOCIAL AGENT

Kort beskrivelse af forløbet på museet:

Kunsten taler et særligt sprog. Den har potentiale til at optræde som "social agent"; for at gribe ind i og skabe forandring i samfundet. I forløbet fokuserer vi på, hvordan kunsten gennem tiden har kæmpet for forskellige sager, gjort opmærksom på kriser og sat problemer under debat. Forløbet har det "opbyggelige og nedbrydelige" som en gennemgående tråd, hvor eleverne i et evt. værkstedsbesøg selv arbejder kreativt med at udtrykke en sag og et budskab visuelt.

1-time: omvisning m. øvelser: 350 kr.

3-timer: omvisning m. øvelser og kreativt værksted: 1000 kr.

Fag: Billedkunst, dansk, samfundsfag

Klassetrin: 7.-10.klasse

Omfang: 3-4 lektioner

Faglige læringsmål:

At kunne analysere billeders og kunstværkers form og indhold samt opnå viden om kunst, der kommunikerer et budskab. Viden om udtryksformer og virkemidler i kunst. Færdigheder inden for billedfremstilling og planlægning af en kreativ proces.

I det følgende finder du øvelser, som retter sig mod det forberedende arbejde på skolen, samt forslag til et efterfølgende kreativt værksted, som I kan arbejde videre med tilbage på skolen efter museumsbesøget.

FØR-MATERIALE (PÅ SKOLEN)**Intro – holdningsbaseret kunst**

Kunsten har forandret sig i takt med samfundets udvikling. Tidligere var kunst forbeholdt de rige og adelige og afspejlede de temaer og fortællinger, som angik dem. Det var fx historier fra Bibelen, mytologien og store krigsslag i historien eller portrætter, der skulle vise magt og væld. I takt med at borgerskabet får mere indflydelse og demokratiet bliver indført, begynder kunsten også at udfolde sig i andre samfundsgrupper. Den tager emner op, som vedrører andre end de rigeste i samfundet. Kunsten bliver forbundet til samfundet og livet og ikke kun til finkulturen.

Omkring 1960'erne og 1970'erne opstår en ny og samfundskritisk kunst, der har til hensigt at diskutere og stille kritiske spørgsmål til en række forhold i det omgivende samfund fx kapitalisme, forbrugskultur, kvinders og etniske minoriteters rettigheder mv. Når kunsten sætter sådanne

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

emner til debat forstærkes den udvikling i kunsten, der sætter stadig større fokus på indholdet, og som i dette tilfælde retter sig mod en kritik af samfundets økonomiske og sociale skævheder. Lige siden har kunstnere taget samfundsrelevante emner op i en holdningsbaseret kunst bl.a. for at få mennesker til at reflektere over og forholde sig til den verden, de er en del af.

Kunst kan fungere som talerør og har et særligt potentiale, idet den taler et særligt sprog. Kunsten behandler temaerne på mange forskellige måder. Den kan fx gengive en sag eller en problemstilling, der gør beskueren opmærksom på netop det - eller den kan "gribe ind" i samfundet med henblik på at skabe en forandring. Her taler man om **social kunst** eller **politisk kunst**.

Den danske kunstnergruppe SUPERFLEX tager forskellige sager op i deres værker, hvoraf mange er projekter, der bevæger sig ud over kunstens almindelige platforme som fx museer og gallerier. SUPERFLEX problematiserer og sætter spørgsmålstejn ved både industrielle og kunstneriske produktionsformer, når de eksempelvis skaber alternative produktionsmåder og derved kritiserer økonomisk ulighed. *Guarana Power* er en sodavand, som SUPERFLEX producerer i samarbejde med bønder i Brasilien, hvor overskuddet fordeles mere fair end hos de store producenter. SUPERFLEX bruger kunstscenen til at skabe opmærksomhed omkring deres produkt, som bl.a. peger på kunstneres mulighed for at skabe forandring.

Et andet eksempel på et værk, der sætter problemer til debat, er SUPERFLEX' *Flooded McDonald's*. Værket er en film, hvor en 1:1 model af en McDonald's restaurant langsomt bliver oversvømmet. Her skaber værket ikke direkte forandring i samfundet, men illustrerer og peger på problemer som klimaforandringer, global opvarmning og overforbrug.

Aktivitet 1: Interview – Hvad er kunst?

Beskrivelse: Øvelsen har til hensigt at diskutere elevernes opfattelse af kunst og sætte ord og evt. billeder på, hvad kunst kan være, og hvad den handler om.

Tidsforbrug: 1 lektion

Forberedelse og materialer: Alle elever skal have udleveret spørgsmålene (bilag 1) enten i print eller digitalt.

Sådan gør I: Eleverne går sammen to og to og interviewer hinanden på skift ud fra nedenstående spørgsmål:

1. Hvilke ord tænker du på, når du hører ordet 'kunst'?
2. Hvad handler kunst om, og hvilke temaer tager den op?
3. Hvordan kan kunst udtrykke en holdning?

Lad eleverne skrive deres svar ned. Øvelsen kan også laves individuelt, hvor eleverne sidder med hver sit papir eller tablet. Lav efterfølgende en samlet opsamling med fokus på hvilke tanker, de forskellige elever har om kunst og kunstens temaer.

Det opbyggelige og nedbrydelige i kunstens udtryk

Når kunst vil skabe forandring i verden, kæmpe for en sag eller diskutere et forhold i samfundet, kan den bl.a. pege på, hvordan man kan skabe en positiv og opbyggende forandring og gøre verden bedre, eller den kan pege på og problematisere en negativ og nedbrydende forandring.

Kunstgruppen SUPERFLEX arbejder med begge aspekter, hvor projektet *Guaraná Power* er et eksempel på kunst, som vil skabe en positiv forandring, mens værket *Flooded McDonald's* bl.a. viser, hvordan jorden nedbrydes. 'Det opbyggelige' vs. 'det nedbrydelige' kan ligeledes være to forskellige syn på verden; at man tror på, at verden kan blive bedre, eller at man kun ser, hvordan den bliver et dårligere sted at være.

Et af de forhold, som kunsten gennem tiden har afbilledet og arbejdet med, er krig. Her er der netop forskellige syn på, om krig er med til at opbygge eller nedbryde verden. I den lange tradition for krigsmaleri, er der både eksempler på, at krig fremstilles som noget positivt og som noget negativt. Det kan endda være en bevidst strategi fra politisk side at få kunstnere til at afbillede en sag med det formål at vise omverden et bestemt billede af virkeligheden. I 2011 bestilte det danske forsvar et maleri, som skulle vise den danske krigsindsats i Libyen.

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

Kunstneren Simone Aaberg Kærn blev valgt til opgaven, men Forsvaret afviste hendes forslag til maleriet, idet de mente, at det gav et for negativt billede af krigen.

Simone Aaberg Kærn: *Batalje*, 2016

Aktivitet 2: Hvilken holdning udtrykker kunsten?

Beskrivelse: I denne øvelse skal eleverne diskutere holdningsbaseret kunst og undersøge, hvordan forskellige holdninger kommunikerer visuelt.

Tidsforbrug: 1 lektion

Forberedelse og materialer: Eleverne kan diskutere værkerne to og to eller i små grupper. De finder selv værkerne på internettet ved at søge efter kunstnerens navn og titlen på værket. I kan bruge computere eller tablets.

Sådan gør I:

Med udgangspunkt i nedenstående værkeksampler arbejder eleverne ud fra følgende spørgsmål:

1. Hvilke holdninger til krig udtrykker værkerne?
2. Hvordan kommunikerer disse holdninger?

Værkeksampler:

- Simone Aaberg Kærn, *Batalje*, 2016 - olie på lærred
- Peter Carlsen, *Libyen*, 2011
- Nadia Plesner, *Darfurnica*, 2011
- Mathilde Fenger, *Transition*, 2013
- Otto Dix, *Flandern*, 1934-36
- Pablo Picasso, *Guernica*, 1937
- Francisco de Goya, *Los Desastres de la Guerra (The Disasters of War)*, 1810-1815

Efterfølgende samler I op i fællesskab.

EFTER-MATERIALE: Forslag til kreativ bearbejdning af temaet

I det lange forløb på museet arbejder eleverne med at udtrykke en sag og en holdning visuelt i en collage. Efter det kortere inspirationsforløb på 1 time kan denne øvelse med fordel laves på skolen. Der kan også arbejdes videre med collagerne på skolen eller med andre temaer efter det lange forløb. Der rettes fokus mod elevernes idé og koncept, kunstneriske udfoldelse samt forståelse for en kunstnerisk proces.

Collage: Ordet collage stammer fra det franske ord for "at lime". I kunsten betegner det en teknik, hvor man limer forskellige genstande på en flade, så de danner et billede. Collager laves som regel af materialer, som man bruger til daglig, fx avisrapir, pap, reb, voksdug, træ og metal, undertiden i kombination med fx tegning, maling og farvede felter. Picasso (1881-1973) var blandt de første kunstnere, der brugte collagen som udtryksform.

Kunsten kan udtrykke et opbyggeligt eller et nedbrydeligt **indhold**. Simone Aaberg Kærn sætter i sit maleri fokus på det nedbrydende. Men kunstens **form** kan også være opbyggende eller nedbrydende. Det vil sige at materialer, former, farver, kompositioner og teknikker også kan udtrykke, at der bygges op eller brydes ned. Det kan fx være udtryk for noget opbyggende, når der anvendes lyse og glade farver i et maleri, og omvendt kan smadrede genstand eller kradsede overflader i en skulptur være udtryk for en nedbrydende form. Kunsten kan altså både gennem form og indhold udtrykke en holdning.

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

Aktivitet 3: Lav en collage der udtrykker en holdning: "Bygge op / bryde ned"

Beskrivelse:

Gruppevis arbejder eleverne med collage. Hver gruppe får tildelt (eller trækker) et tema og en position / holdning til temaet, som skal udtrykkes i en fælles collage. Der rettes fokus på både indhold og form, som kan være enten opbyggende eller nedbrydende.

Temaer kan fx være:

- Krig
- Klima
- Globalisering
- Overvågning
- Social ulighed

Positioner er enten:

- For, eller
- imod

En gruppe får fx "Tema: krig; Position: imod", dvs. gruppen skal positionere sig imod krig og visuelt udtrykke denne holdning. Formuleringen omkring position kan evt. udfoldes fx "Tema: Klima; Position: for (tror på en grøn løsning)" eller "tema: Social ulighed; position: imod (tror at skellet ml. rig og fattig vil blive større)."

Tidsforbrug: 1-2 lektioner

Forberedelse og materialer: Eleverne inddeles i grupper med 4-5 elever i hver. Hver gruppe skal lave en collage ved at lime forskellige motiver og materialer på et stykke kraftigt pap, som også kan farvelægges med tusch, maling o.lign. i farver, der knytter sig til tema og position.

Farver

Der kan arbejdes symbolsk med farver for at understøtte en holdning og en sag, fx naturlige farver, jordfarver mm til "tema: klima, position: for" og kradse, psykodeliske farver til "tema: klima; position: imod"

Materialer

I skal bruge tykt pap, sakse og lim. Materialer vil derudover variere alt efter de temaer, der arbejdes med. Udover konkrete motiver, der kan hentes i bøger, magasiner, kunstkataloger, plakater, aviser mv. er det en fordel at inddrage andre materialer, der kan knytte sig til det tema, der arbejdes med.

I temaet "klima" kan følgende materialer fx indgå:

- Naturmaterialer (blade, bark, halmstrå, sand mv.)

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

- Jordfarver (maling, tusch, bølgepap, papir, garn, stof, tapet o.lign)
- Plastik, bobleplast, engangsservice mv.
- Kradse farver: Spraydåser (sugarspray), tusch, maling o.lign.)

Der kan med fordel indgå materialer, der kan ødelægges/smadres, som vil understøtte elevernes arbejde med det nedbrydelige fx potteskår, iturevet papir og pap mv. Det er en god idé at lade eleverne selv rive elementer i stykker / bryde ned, da det understøtter oplevelsen af det nedbrydelige udtryk. Elever, der arbejder med et opbyggeligt udtryk kan evt. nedbryde for derefter at samle igen og bygge op.

Sådan gør I:

Gruppen skal lægge en plan for processen mhp afklaring af selve udtrykket. Fokus for opgaven er især, at eleverne får deres budskab kommunikeret visuelt, og at de overvejer forholdet mellem indhold og udtryk: Både på indholdssiden og i udtrykket skal det opbyggelige (position: for) eller nedbrydelige (position: imod) være tydelig.

Tag' evt. udgangspunkt i følgende arbejdsspørgsmål. Eleverne kan med fordel lave skitser og notater undervejs:

Indhold: Hvad skal collagen handle om?

1. Hvordan vil I udtrykke jeres tema? Hvilke motiver vil I bruge?
2. Hvordan vil I udtrykke jeres holdning? Hvilke motiver udtrykker en positiv /negativ holdning til temaet?

Udtryk: Hvordan vil I udtrykke jeres budskab?

1. Hvordan skal jeres collage bygges op? Fx noget nedbrudt, ødelagt eller ridset? Eller noget pænt, glat eller blødt?
2. Hvilke materialer vil I bruge?
3. Hvilke farver vil I bruge?

Praktisk: Til hver collage benyttes et stykke pap (A3). Derudover skal eleverne kunne vælge materialer fra en bunke med eksempelvis ugeblade, farvet papir, "flade" materialer osv. Sørg for, at der er nogle magasiner eller billeder med motiver, der knytter sig til de temaer, I arbejder med. Som et "nedbrydende" element, kan I bruge et materiale som kan smadres eller knuses og efterfølgende benyttes i collagen.

Opsamling: Grupperne præsenterer deres collager for hinanden og fremlægger deres tema, holdning og tanke bag. I kan evt. arbejde videre med diskussion af temaerne i et rollespil, hvor grupperne indtager samme position som de skulle udtrykke i collagen. Grupperne med modsat position skal så diskutere emnet fra de to forskellige vinkler.

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

Bilag 1:

Interview – Hvad er kunst?

1: Hvilke ord tænker du på, når du hører ordet 'kunst'?

2: Hvad handler kunst om, og hvilke temaer tager den op?

3: Hvordan kan kunst udtrykke en holdning?

Undervisningsmateriale / Kunsten som social agent

Undervisningsforløbet *Kunsten som social agent* er udviklet i samarbejde ml. Sorø Kunstmuseum v. kunstformidler Elisabet W. Bertelsen og formidlingsinspektør, Mette Truberg Jensen og Sorø Musiske Skole, Billedkunstskolen v. Tina Elf.

Forløbet er udviklet i forbindelse med det nationale samarbejdsprojekt *Læring, kunst og museer - netværk, kompetenceudvikling og læringsteorier* ml. Frederiksbergmuseerne v. StormP Museet, Ribe Kunstmuseum og Sorø Kunstmuseum, 2015-2017

Projektet er støttet af Kulturstyrelsen

